

R.T. PETERSON,
G. MOUNTFORT EN
P.A.D. HOLLON

PETERSONS VOGELGIDS

VAN ALLE EUROPESE VOGELS

Vogelbescherming
NEDERLAND

R.T. PETERSON G. MOUNTFORT

P.A.D. HOLLON

PETERSONS VOGELGIDS

*VAN ALLE
EUROPESE
VOGELS*

Vogelbescherming
NEDERLAND

KOSM • S

Utrecht/Antwerpen

**KOS
M•S**

www.kosmosuitgevers.nl

Dit boek is gepubliceerd door
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

ISBN 978 90 2157 958 0
NUR 435

34ste druk 2021

Omslagontwerp: Marlies Visser, www.marliesvisser.nl
Foto's en illustraties binnenwerk: © R.T. Peterson / Harper Collins Publishers
Nederlandse vertaling en bewerking: J. Kist, G. Meesters, D. Moerbeek, A.B.
van den Berg

Voor het eerst gepubliceerd in het Verenigd Koninkrijk in 1954 door Harper
Collins Publishers Ltd.

Oorspronkelijke titel: *Field Guide to the Birds of Britain and Europe*
Oorspronkelijke Nederlandse titel: *Vogelgids voor alle in ons land en overig
Europa voorkomende vogelsoorten*, Elsevier, Amsterdam 1954.

© 1954 Roger Tory Peterson, Guy Mountfort and P.A.D. Hollom
© 1987-2021 voor de Nederlandse taal: Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zon-
der voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, photocopy, mi-
crofilm or any other means without prior written permission from the publisher.

INHOUD

Lijst van kleurenplaten	7
Voorwoord van de bewerker	9
Het in deze gids beschreven geografisch gebied	11
Waarom herkent men de vogels?	12
Vogelstudie en vogelbescherming	19
Europese checklist	20
Topografie van een vogel	28
Duikers: Gaviidae	30
Futen: Podicipedidae	32
Albatrossen: Diomedidae	35
(Pijl)stormvogels: Procellariidae	35
Stormvogeltjes: Hydrobatidae	38
Jan-van-genten: Sulidae	40
Aalscholvers: Falacrocoracidae	40
Pelikanen: Pelecanidae	41
Reigers en Roerdompen: Ardeidae	42
Ooievaars: Ciconiidae	46
Ibissen en Lepelaars: Threskiornithidae	47
Flamingo's: Phoenicopteridae	47
Zwanen, Ganzen en Eenden: Anatidae	48
Wouwen, Gieren, Kiekendieven, enz.: Accipitridae	69
Visarenden: Pandionidae	81
Valken: Falconidae	81
Hoenders: Tetraonidae	85
Patrijzen en Fazanten: Phasianidae	88
Vechtkwartels: Turnicidae	91
Rallen en Bleshoenders: Rallidae	91
Kraanvogels: Gruidae	95
Trappen: Otididae	96
Scholeksters: Haematopodidae	97
Kluten: Recurvirostridae	97
Grielen: Burhinidae	98
Renvogels en Vorkstaartplevieren: Glareolidae	99
Plevieren: Charadriidae	100
Strandlopers, Ruiters, Grutto's, Wulpen, Snippen en Franjepoten: Scolopacidae	105
Jagers: Stercorariidae	122
Meeuwen: Laridae	125
Sterns: Sternidae	133
Alken: Alcidae	138
Zandhoenders: Pteroclididae	141
Duiven: Columbidae	142
Papegaaien: Psittacidae	145
Koekoeken: Cuculidae	145
Kerkuilen: Tytonidae	146
Uilen: Strigidae	147

Nachtzwaluwen: Caprimulgidae	151
Gierzwaluwen: Apodidae	153
IJsvogels: Alcedinidae	154
Bijeneters: Meropidae	155
Scharrelaars: Coraciidae	155
Hoppen: Upupidae	156
Spechten: Picidae	156
Leeuweriken: Alaudidae	160
Zwaluwen: Hirundinidae	163
Piepers en Kwikstaarten: Motacillidae	165
Pestvogels: Bombycillidae	170
Waterspreeuwen: Cinclidae	171
Winterkoningen: Troglodytidae	171
Heggenmussen: Prunellidae	172
Tapuiten, Lijsters, enz.: Turdidae	172
Zangers: Sylviidae	185
Vliegenvangers: Muscicapidae	203
Timalia's: Timaliidae	205
Staartmezen: Aegithalidae	205
Mezen: Paridae	206
Boomklevers: Sittidae	208
Rotskruipers: Tichodromadidae	210
Boomkruipers: Certhiidae	210
Buidelmezen: Remizidae	211
Wielewalen: Oriolidae	211
Klauwieren: Laniidae	212
Kraaien: Corvidae	214
Spreeuwen: Sturnidae	219
Mussen: Passeridae	220
Astrilden: Estrildidae	221
Vireo's: Vireonidae	222
Vinken: Fringillidae	222
Amerikaanse Boszangers: Parulidae	230
Gorzen: Emberizidae	232
Troepialen: Icteridae	239
Toevallige gasten	240
Verspreidingskaartjes	262
Register	309

KLEURENPLATEN

1. Duikers
2. Futen
3. Stormvogeltjes, Noordse Stormvogel, Pijlstormvogels
4. Aalscholvers
5. Enkele grote zeevogels
6. Grote moerasvogels
7. Grote moerasvogels
8. Zwanen en ganzen
9. Zwanen en ganzen in de vlucht
10. 'Gauwe' ganzen
11. 'Gauwe' ganzen in de vlucht
12. Zwemeenden
13. Duikeenden
14. Duikeenden op zee
15. Duikeenden op zee
16. Bergeenden
17. Zaagbekken
18. Zeldzame Eenden
19. Eenden in de vlucht
20. Eenden in de vlucht
21. Eenden in de vlucht (onderaanzicht)
22. Eenden in de vlucht (onderaanzicht)
23. Gieren
24. Kiekendieven en wouwen
25. Kiekendieven en wouwen in de vlucht
26. Buizerds en haviken
27. Buizerds en kleine arenden in de vlucht
28. Arenden
29. Arenden en Visarend in de vlucht
30. Valken
31. Valken en haviken in de vlucht
32. Hoenders
33. Hoenders
34. Rallen en bleshoenders
35. Meerkoet, koeten, Purperkoet
36. Trappen, zandhoenders en Griel
37. Plevieren
38. Plevieren, vorkstaartplevieren
39. Kieviten, Steenloper, Renvogel
40. Plevieren, Steenloper en Kievit in de vlucht
41. Franjepoten
42. Grote steltlopers
43. Langsnavelige steltlopers, snippen en Kanoet
44. Grote ruiters
45. Kleine ruiters
46. Kempmaan en zeldzame steltlopers
47. Steltlopers

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

bij de herziene eenentwintigste druk

Sinds 1954, toen de eerste druk van *Petersons Vogelgids* verscheen, zijn er in Nederland meer dan 200.000 exemplaren verkocht, terwijl het aantal wereldwijd het miljoen ruimschoots overschrijdt. In al die jaren is de gids een betrouwbare en inspirerende bron van kennis geweest, zowel voor beginnende als gevorderde vogelaars, mede dankzij de voortreffelijke bewerking door Mr. J. Kist. In de veldornithologische kringen werd dan ook eerbiedig of zelfs liefkozend gesproken van 'de Kist', wanneer deze vogelgids bedoeld werd. Hele generaties hebben vogels leren kijken en waarden aan de hand van de voorgaande twintig drukken.

Nu is deze gids voor deze eenentwintigste druk voor de vijfde maal grondig herzien en uitgebreid en ook in deze bewerking is nog duidelijk de hand van Mr. J. Kist zichtbaar. De huidige redactie heeft bij het herzien van de bestaande teksten en de bewerking van de toegevoegde elementen getracht zoveel mogelijk in de geest van 'de Kist' te blijven. De gebruikte terminologie voor de beschrijving van het verenkleed is om pragmatische redenen gehandhaafd.

Vergeleken met de vorige drukken is de eenentwintigste druk aanmerkelijk uitgebreid, doordat er zowel in de hoofdttekst als in het hoofdstuk 'Dwaalgasten' een groter aantal soorten is behandeld. Er zijn nu 526 soorten, die inmiddels meer dan 20x in Europa zijn vastgesteld, in de hoofdttekst en in de kleurplaten opgenomen, terwijl 170 voor Europa zeldzame soorten in het hoofdstuk 'Dwaalgasten' in het kort worden beschreven. Hiermee wordt een Europees totaal van 698 soorten bereikt. Vergelijkt men dit met het aantal soorten dat in de eerste druk van deze gids werd beschreven (452 resp. 101), dan is er dus sinds 1954 een numerieke 'vooruitgang' van 145 soorten geboekt. Sinds de vorige editie is een groot aantal soorten 'verhuisd' van het hoofdstuk 'Dwaalgasten', naar de hoofdttekst. Mede hierdoor is ook het aantal platen uitgebreid van 77 naar 96. Maar ook hebben reeds eerder afgebeelde soorten meer ruimte op de platen gekregen, zo hebben bijvoorbeeld de duikers en de futen nu ieder een 'eigen' plaat, terwijl ze in de vorige editie nog een plaat moesten delen.

De auteurs van de oorspronkelijke editie hebben in samenwerking D.I.M. Wallace, redacteur van *The Birds of the Western Palearctic*, de gids aan een grondige revisie onderworpen. Ook de Nederlandse bewerking is derhalve op tal van punten aanzienlijk gewijzigd. Dit wil niet zeggen dat de vorige edities te kort schoten. Maar wel houdt dat in dat naarmate vogels langer en beter bestudeerd worden, de kennis en inzichten omtrent veld-, kleed- en gedragskenmerken toenemen. Dit wordt onder andere gestimuleerd, doordat steeds meer mensen meer vrije tijd hebben om met steeds betere hulpmiddelen (verrekijkers, telescopen) vogels te kijken, terwijl ook het aantal publikaties over determinatieproblematiek in vogeltijdschriften toeneemt.

Het spreekt vanzelf dat de bij elke soortbeschrijving behorende rubriek 'Voor-komen' geheel is bijgewerkt; en wel tot en met 1995. Hierin wordt - zij het in beknopte vorm - de aard en wijze van voorkomen (de zgn. 'status') van elke tot de Nederlandse lijst behorende soort beschreven. Deze rubriek is uniek voor de Nederlandse editie van *Petersons Vogelgids* en is noch in de oorspronkelijke, noch in anderstalige edities te vinden. Bij de revisie van deze rubriek is gebruik gemaakt van de in 1987 verschenen *Atlas van de Nederlandse vogels* (*SOVON*

1987) en de 'Zeldzame vogels van Nederland: avifauna van Nederland I (1999)' door Arnoud B. van den Berg.

Wat betreft naamgeving heeft de redactie de volgende lijsten gevolgd. **Nederlandse namen:** voor vogels die tot de Nederlandse lijst behoren: A.B. van den Berg & C.A.W. Bosman, *Zeldzame vogels van Nederland: avifauna van Nederland I*, Haarlem, 1999; voor vogels die niet tot de Nederlandse lijst behoren: M. Walters, *Complete checklist vogels van de wereld*, Baarn, 1997. In enkele gevallen wordt om praktische redenen van deze lijst afgeweken. In 1997 en 1998 besliste de Nederlandse systematische commissie (Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna) dat een aantal ondersoorten in feite als soort dienen te worden beschouwd (zie Dutch Birding 19: 21-28, 1997; 20: 22-32, 1998). Deze soorten konden niet in dit boek apart worden behandeld. Hiertoe behoort ook een aantal in Nederland vastgestelde soorten. Dit zijn onder meer **Fluitzwaan** (voorheen ondersoort van Kleine Zwaan), **Toendrarietgans** en **Taigarietgans** (voorheen samen Rietgans), **Kleine Canadese Gans** en **Grote Canadese Gans** (voorheen samen Canadese Gans), **Witbuikrotgans**, **Rotgans** en **Zwarte Rotgans** (voorheen samen Rotgans), **Amerikaanse Wintertaling** (voorheen ondersoort van Wintertaling), **Amerikaanse Zee-eend** (voorheen ondersoort van Zwarte Zee-eend), **Baltische Meeuw** (voorheen ondersoort van Kleine Mantelmeeuw), **Pontische Meeuw** (voorheen ondersoort van Geelpootmeeuw), **Engelse Kwikstaart**, **Gele Kwikstaart**, **Noordse Kwikstaart** en **Balkankwikstaart** (voorheen samen Gele Kwikstaart), **Rouwkwikstaart** (voorheen ondersoort van Witte Kwikstaart), **Aziatische Roodborsttapuit** (voorheen ondersoort van Roodborsttapuit), **Westelijke Blonde Tapuit** en **Oostelijke Blonde Tapuit** (voorheen samen Blonde Tapuit), **Bergfluit** en **Balkanbergfluit** (voorheen samen Bergfluit), **Iberische Tjiftjaf** (voorheen ondersoort van Tjiftjaf), **Turkestaanse Klauwier** en **Daurische Klauwier** (voorheen ondersoorten van Izabelklauwier), **Steppeklapekster** (voorheen samen met Zuidelijke Klapekster ondersoort van Klapekster), **Bonte Kraai** en **Zwarte Kraai** (voorheen samen Kraai) en **Kleine Barmsijs** en **Grote Barmsijs** (voorheen samen Barmsijs).

Andere voorbeelden zijn **Freira** en **Gon-gon** (voorheen ondersoorten van Donsstormvogel), **Kuhls Pijlstormvogel**, **Scopoli's Pijlstormvogel** en **Kaapverdise Pijlstormvogel** (voorheen samen Kuhls Pijlstormvogel), **Vale Pijlstormvogel** en **Yelkouanpijlstormvogel** (voorheen samen Vale Pijlstormvogel), **Smaragdpuurperkoet**, **Puurperkoet** en **Grijskoppurperkoet** (voorheen samen Puurperkoet), **Oostelijke Kraagtrap** en **Westelijke Kraagtrap** (voorheen samen Kraagtrap) en **Baltimoretroepiaal** en **Bullocks Troepiaal** (voorheen samen Noordelijke Troepiaal).

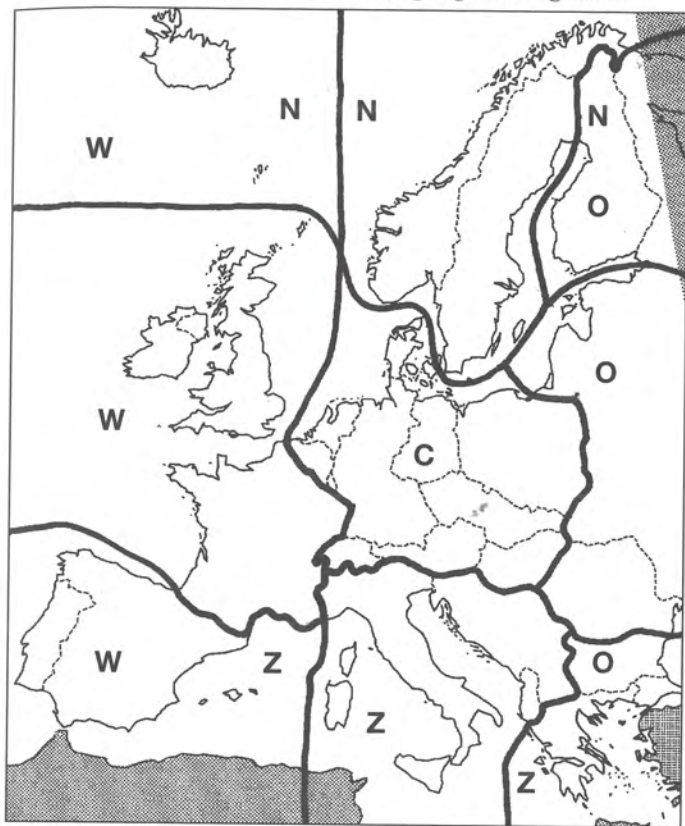
Engelse namen: *The 'British Birds' List of English Names of Western Palearctic Birds*, 1992. **Franse namen:** *Liste LPO des oiseaux de l'Ouest Paléarctique* (Le Maréchal & Dubois 1989, 1993). **Duitse namen:** Lars Jonsson (vert. Peter Barthel) *Die Vögel Europas und des Mittelmeerraumes*, Stuttgart, 1992. **Zweedse namen:** Lars Jonsson *Lars Jonssons Fåglar i Europa med Nordafrika och Mellanöstern*, Stockholm, 1992.

Ger Meesters en Dirk Moerbeek

Bij de vierentwintigste druk.

Waarnemingen van zeldzame vogels zijn bijgewerkt tot en met 1995 en voor de jaren 1996-98 zijn nieuwe soorten voor Nederland vermeld.

Het in deze gids beschreven geografisch gebied

In deze vogelgids zijn alle vogelsoorten beschreven die voorkomen binnen het op de kaart wit gehouden gebied. Dit gebied omvat derhalve de Britse Eilanden en Ierland, IJsland en continentaal Europa, oostwaarts tot de 30ste lengtegraad, alsmede de eilanden in de Middellandse Zee. Aziatisch Turkije en Noord-Afrika vallen er niet onder. In de tekst wordt ten aanzien van het voorkomen van een soort veelvuldig verwezen naar N., Z., O., W. en C. (centraal) Europa. Deze regio's (welke elkaar soms overlappen) zijn

NOORD: IJsland, Fär-Öer, Noorwegen, Zweden, Finland.

ZUID: Portugal, Spanje, Middellandse Frankrijk, Italië, voormalig Joegoslavië, Albanië, Griekenland, Bulgarije.

OOST: Finland, Baltische landen, Roemenië, Bulgarije, Griekenland.

WEST: IJsland, Fär-Öer, Groot-Brittannië, Ierland, Frankrijk, Spanje, Portugal.

CENTRAAL: België, Nederland, Denemarken, Duitsland, Polen, Tsjechië en Slowakije, Hongarije, Oostenrijk, Zwitserland.

WAARAAN HERKENT MEN DE VOGELS

Velen die reeds enigszins in vogels zijn geïnteresseerd, zijn huiverig om op dit onderwerp dieper in te gaan, omdat zij - zoals zij dit wel plegen uit te drukken - 'geen vink van een mus' kunnen onderscheiden. Anderen zijn wellicht afgeschrikt door een terminologie, waarmee zij niet vertrouwd zijn. Dergelijke lieden doen zichzelf nodeloos onrecht aan. Want het - vluchtige of absorberende - genot, dat de vogels ons geven, hangt af noch van intensieve studie, noch van academische titels. Deze gids, die op de meest eenvoudige wijze de weg tracht aan te geven tot de herkenning van onze vogels in het vrije veld, is niet in de laatste plaats geschreven voor hen, die hun eerste schreden op het veldornithologische pad wensen te zetten.

In dit boek zijn de vogels zowel in de beschrijvende tekst als (grotendeels) op de platen gerangschikt volgens hun *systematische verwantschap*. Deze rangschikking is niet alleen wetenschappelijk verantwoord, doch opent voor de beginner tevens de snelste weg tot de determinatie van een vogel, die hij niet dadelijk kan thuisbrengen. Vogels, die systematisch nauw aan elkaar verwant zijn (en dus tot een zelfde 'orde' of 'familie' behoren) hebben namelijk in hun uiterlijke verschijningsvorm zekere trekken gemeen, waardoor zij zich als *type* (naar hun 'model' en 'silhouet') onderscheiden van andere systematische groepen. Voor de beginner is het dus de allereerste zaak om te leren een bepaalde vogel te *classificeren in de typegroep*, waartoe hij behoort (duikers, stormvogels, reigers, eenden, roofvogels, uilen, hoenders, steltlopers, meeuwen, spechten, zwaluwen, enz.). Is zulks geschied, dan kan de eigenlijke determinatie van de vogel een aanvang nemen.

Waar moet men naar kijken?

Voor de juiste determinatie is nauwkeurige waarneming van de kleuren van de vogel én van de 'topografische' kleurverdeling (zie blz. 16) uiteraard een eerste vereiste. Doch daarnaast is de herkenning van de vogels tevens een kwestie van te weten waarnaar men moet kijken - de *veldkenmerken*. De nauwkeurige diagnose hangt dan af van een eliminatieproces, waarbij de soorten, waarop de vogel lijkt, onderling worden vergeleken. De (vlagloze) pijlen op de platen vergemakkelijken dit proces. Uiterlijk is echter slechts één factor. Roep, zang, houding, gedrag biotoop (de specifieke omgeving, waar de vogel zich bij voorkeur ophoudt) en verspreiding zijn óók belangrijk.

Hoe groot is de vogel?

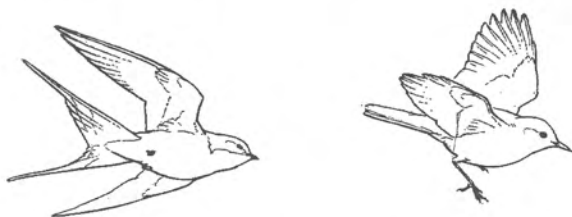
Tracht eerst de gewoonte aan te kweken om vreemde vogels met een vertrouwde 'maatstaf' te vergelijken - een Huismus, Merel, Houtduif enz., zodat u tot uzelf kunt zeggen 'kleiner dan een Merel, wat groter dan een Huismus' enz. De in de rubriek 'Veldkenmerken' aangegeven afmetingen (in cm) geven de *gemiddelde* lengte van de vogel (van snavelpunt tot staarteinde) aan.

Welke vorm heeft de vogel?

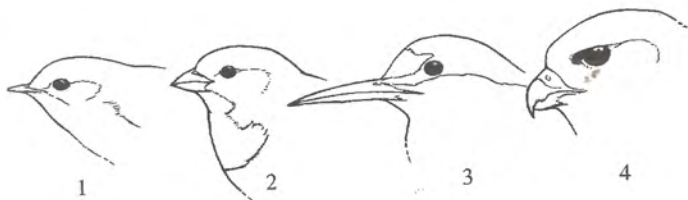
Is de vogel kort en dik als, een Roodborstje (links) of slank, als een Kwikstaart (rechts)?

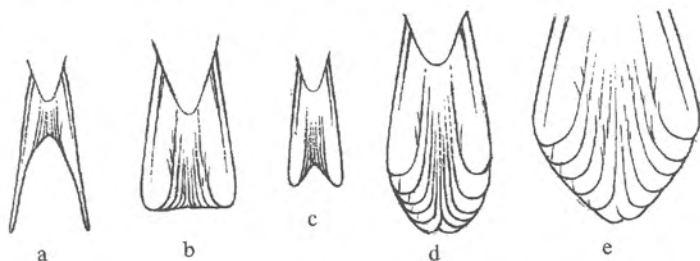
Welke vorm hebben de vleugels? Zijn zij scherp en puntig, als van een Zwaluw (links); of kort en afgerond, als van een Zanger (rechts)?

Welke vorm heeft de snavel? Is hij klein en fijn, als die van een Zanger (1); fors en kort, als die van een zaadetende Mus (2); dolkvormig, als die van een Stern (3); of met een haakpunt, als die van een Torenavk (4)?

Is de staart diep gevorkt, als die van een Zwaluw (a); kort en recht afgesneden, als die van een Spreeuw (b); diep ingekeept, als die van een Kneu (c); afgerond als die van een Koekoek (d); of wigwormig als die van een Raaf (e)?

Hoe gedraagt de vogel zich?

Sommige vogels hebben zeer karakteristieke gewoonten. Wipt hij voortdurend met de staart, als een Kwikstaart; trilt hij er mee, als een Roodstaart houdt hij de staart verticaal omhoog, als een Winterkoning; of zit hij kaarsrecht over-eind, met afhangende staart, als een Grauwe Vliegenvanger?

Plaat 24

KIEKENDIEVEN EN WOUWEN (zie ook Plaat 25)

Kiekendieven hebben een kleine kop, lang lichaam, lange vleugels en lange staart.

● **BRUINE KIEKENDIEF**

Kaart 76, blz. 74

Grootste kiekendief, met de breedste vleugels.

♂: grijs alleen op vleugels en staart; van onderen rossig gestreept.

♀: donkerbruin; lichte kruin en keel, geen wit op lichaam.

Juv.: als ♀, of met bijna geheel donkere kop.

● **GRAUWE KIEKENDIEF**

Kaart 79, blz. 75

Slanker dan Blauwe Kiekendief.

♂: zwarte vleugelstreep; grijsachtige stuit; roestkleurige tekening op onderdelen.

♀: koptekening witter, stuitvlek iets kleiner dan bij Blauwe.

● **BLAUWE KIEKENDIEF**

Kaart 77, blz. 74

Grootste van de kiekendieven met witte stuit.

♂: grijs, met helderwitte stuitvlek; geen zwarte vleugelstreep.

♀ & *juv.:* bruin gestreept; witte stuitvlek, gebandeerde staart.

△ **STEPPEKIEKENDIEF**

Kaart 78, blz. 74

♂: lichter dan Blauwe Kiekendief, met witte borst; geen witte stuitvlek; geen zwarte vleugelstreep.

♀: beste kenmerk ten opzichte van Grauwe zijn de sterkere koptekening en de donkere onderkleur op armpennen.

Juv.: van onder lichter dan Grauwe; donkere 'boa' rond hals.

Wouwen hebben ongeveer dezelfde gestalte als Kiekendieven, maar hebben een gevorkte staart.

○ **ZWARTE WOUW**

Kaart 68, blz. 71

Donker; zwak gevorkte staart.

○ **RODE WOUW**

Kaart 69, blz. 71

Roestkleurig met lichte kop; diep gevorkte staart.

△ **GRIJZE WOUW**

blz. 70

Klein; zwarte schouders; witte staart.

juveniel

♀

♂

BRUINE KIEKENDIEF

♀

juveniel

♂

GRAUWE KIEKENDIEF

♀

♂

juveniel

♀

BLAUWE KIEKENDIEF

STEPPEKIEKENDIEF

ZWARTE WOUW

RODE WOUW

GRIJZE WOUW

ZWALUWEN - Hirundinidae

OEVERZWALUW *Riparia riparia*

Pl. 71

En - Sand Martin

Fr - Hironnelle de rivage

Du - Uferschwalbe

Zw - Backsvala

Veldkenmerken: 12. Kleinste Europese zwaluw. Herkenbaar aan *muisbruine* bovendelen, witte onderdelen met *bruine borstband*, nauwelijks gevorkte staart. Kolonievogel. Zoekt voedsel in hoofdzaak boven water. Vliegbeeld slank, met donkere schitterende vleugels in zwakke, fladderende vlucht. Veel, lokaler dan andere zwaluwen, voornamelijk boven water foeragerend. Rots-zwaluw is groter, met ander kleurpatroon op onderdelen en tamelijk trage vlucht. Graaft nestgangen in steile wallen, oevers, afgravingen e.d.

Geluid: een droog *tsjriip*; alarmroep een kort *brriit*. Zang een zwak gekwetter.

Voorkomen: vrij talrijke koloniebroedvogel. Trekt weg en door van aug. tot half okt. en keert terug van eind april tot eind mei. Kaart 227.

ROTSZWALUW *Ptyonoprogne rupestris*

Pl. 71

En - Crag Martin

Fr - Hironnelle de rochers

Du - Felsenschwalbe

Zw - Klippsvala

Veldkenmerken: 14½. Grootste en meest forse zwaluw in Europa, maar met relatief de kortste, bijna vierkante staart. Verenkleed vuilbruin van boven, *donkere 'wig'* aan basis van ondervleugels, vuilwitte onderdelen *zonder borstband*, donkerder op buik en onderstaart en op korte afstand ook door *witte vlekken* op gespreid staarteinde en *vuilwitte anaalstreek*. Vliegbeeld en vlucht plomp en weinig energiek, zweeft veel en op constante hoogte. Vogel van rotsachtige bergen en kustkliffen.

Geluid: niet erg luidruchtig; een vrij zwak *tsjits*, *dri* of *tsjrri*.

Voorkomen: niet in Nederland. Dwaalgast België. Kaart 228.

BOERENZWALUW *Hirundo rustica*

Pl. 71

En - Barn Swallow

Fr - Hirondellerustique

Du - Rauchschalbe

Zw - Ladusvala

Veldkenmerken: 19. Algemeenste en meest wijdverspreide zwaluw, met *lange, diep gevorkte staart* en lange, spitse buitenste staartpennen. Heeft donker *metaalglanzend blauwe bovendelen*, roodbruin voorhoofd en keel, *donkerblauwe kropband* en overigens roomwitte onderdelen. Juv. veel doffer en met korte staart. Zeer snelle, sierlijke vlucht met vele wendingen. Meestal in troepjes. Bouwt gemetselde nesten onder afdaken, in boerenstallen e.d.

Geluid: een hoog *twit*, dat bij opwinding in een vlug gekwetter overgaat. Alarmroep een hoog *tsiwiet*. Zang een aangenaam, zacht mengsel van vlugge kwetterende en kwelende tonen.

Voorkomen: talrijke broedvogel van het boerenland. Trekt weg en door van eind juli tot half okt. en keert terug van begin april tot eind mei. Kaart 229.

ROODSTUITZWALUW *Hirundo daurica*

Pl. 71

En - Red-rumped Swallow

Fr - Hironnelle rousseline

Du - Rötelschwalbe

Zw - Rostgumpssvala

Veldkenmerken: 18. Vorm vrijwel als Boerenzwaluw. Onmiddellijk herken-

baar aan *rossige stuit*, roodbruine nekband en wenkbrauwstreep, izabelkleurige keel en onderdelen zonder donkere kropband. Kruin en rug donker metaalglanzend blauw, vleugels en gevorkte staart zwart. Heeft niet als Boerenzwaluw witte vlekken op staarteinde en heeft minder diep ingesneden staart, *stomper* vleugelpunten, *zwarte onderstaartdekveren* en minder levendige vlucht. Verschilt van Huiszwaluw door izabelkleurige i.p.v. witte onderdelen en door rossige stuit, die naar de staartwortel toe in izabel overgaat en daardoor in de vlucht een lichte indruk maakt. Vogel van open, rotsachtig terrein, nabij zoet of zout water; in vlakke gebieden plaatselijk bij bruggen en gebouwen. Bouwt nest als van Huiszwaluw, maar met tuitvormige ingang, in rotsholten en -spleten, onder bruggen, enz.

Gelijkende soorten: op afstand het best te onderscheiden van Boerenzwaluw door minder elegante, fladderende en langzamere vlucht; van dichtbij lijkt de kop een kap te hebben en niet geheel donker. Let op hybriden Boeren- x Huiszwaluw.

Geluid: heeft kenmerkende, bijna rauwe roep in vlucht; alarmroep *kier*. Zang als Boerenzwaluw, maar minder muzikaal.

Voorkomen: dwaalgast (18x). Ook in België. Kaart 230.

HUISZWALUW *Delichon urbica*

Pl. 71

En - House Martin

Fr - Hironnelle de fenêtre

Du - Mehlschwalbe

Zw - Hussvala

Veldkenmerken: 12½. Compacte zwaluw met korte, gevorkte staart zonder verlengde buitenste staartpennen, de enige Europese zwaluw met *witte stuit*. Onderdelen wit; kop, rug, vleugels en staart blauwzwart. Zomerkleed blauwzwart op kop, rug, vleugels en staart; wit van onderen, met inbegrip van bevederde poten en voeten. Vlucht minder zwierend dan van Boerenzwaluw, fladderender en meer op gelijke, maar grotere hoogte. Altijd in groepen en in kolonies nestelend tegen buitenmuren, onder en tegen goten, dakranden, bruggen enz.; plaatselijk tegen rotsen. Bouwt een gemetseld kwartbolvormig nest met vlieggat aan de bovenzijde.

Geluid: een helder *tsjirrip* of *tsjirtsjirrip*; alarmroep een schel *tsiep*. Zang een zacht, maar aangenaam tjlpend gekwetter, minder gevarieerd dan Boerenzwaluw.

Voorkomen: talrijke broedvogel van het platteland. Trekt weg en door van half aug. tot eind okt. en keert terug van half april tot begin juni. Kaart 231.

PIEPERS EN KWIKSTAARTEN - Motacillidae

GROTE PIEPER *Anthus richardi*

Pl. 72

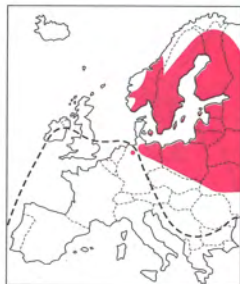
En - Richard's Pipit

Fr - Pipit de Richard

Du - Spornpieper

Zw - Större piplärka

Veldkenmerken: 18. Een *grote pieper* met *lange staart en poten*. Bovendelen bruin, sterk donker gestreept; borst izabelkleurig, *weinig, maar duidelijk gestreept*. Roomkleurige streep boven oog en onder wangen. Smalle, zwarte baardstreep en zwart lijntje onder oog. Poten en achternagel zeer lang. Ver-

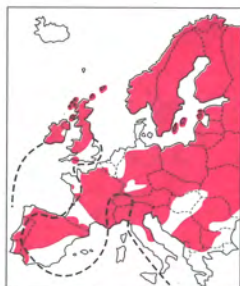

153 Witgat

Trekvogel. Heeft ZW. tot Gr.-Brittannië, Oostenrijk, Italië gebroed. Pl. 45; blz. 119

154 Bosruiter

Zomergast. Heeft in IJsland gebroed. Doortrek W. tot Ierland. Dwaalgast Portugal. Pl. 45; blz. 119

155 Oeverloper

Hoofdzakelijk zomergast. Heeft in Nederland, Griekenland gebroed. Dwaalgast IJsland. Pl. 47; blz. 120

156 Steenloper

Trekvogel. Nietbroedende vogels overzomeren in wintergebied. Zeldzame doortrek of dwaalgast in binnenland. Pl. 39; blz. 121

157 Grauwe Franjepoot

Zomergast. Onregelmatige broedvogel Ierland. Dwaalgast of doortrek Engeland en Europa. Pl. 41; blz. 121

158 Rosse Franjepoot

Zomergast. In klein aantal herfst of winter W. Europa elders dwaalgast. Pl. 41; blz. 122

159 Kleine Jager

Hoofdzakelijk zomergast. Sommige overwinteren N. tot Noordzee. Doortrek in klein aantal C. Europa. Middellandse Zee. Pl. 53; blz. 123

160 Kleinste Jager

Zomergast. Doortrek Gr.-Brittannië, IJsland, misschien Zwitserland. Dwaalgast elders C., O. en Z. Europa. Pl. 53; blz. 123

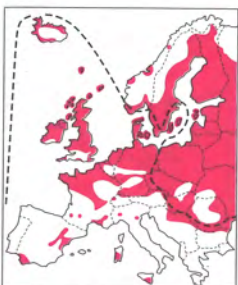
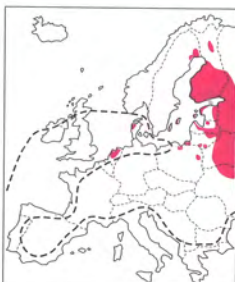

161 Zwartkopmeeuw

Gedeeltelijk trekvogel.
Broedt sporadisch in Engeland, Oostzee, merendeel C. Europa. Dwaalgast Noorwegen, Ierland. Pl. 54; blz. 125

162 Dwergmeeuw

Hoofdzakelijk trekvogel.
Heeft in Gr.-Britannië, Noorwegen, Duitsland, Roemenië gebreed. Dwaalgast IJsland. Pl. 54; blz. 126

163 Kokmeeuw

Gedeeltelijk trekvogel. Pl. 54; blz. 127

164 Dunbekmeeuw

Gedeeltelijk trekvogel.
Dwaalgast Gr.-Britannië, Portugal, C. Europa. Pl. 54; blz. 128

165 Audouins Meeuw

Verspreidt zich in winter over Middellandse Zee.
Dwaalgast Portugal. pl. 54; blz. 128

166 Stormmeeuw

Gedeeltelijk trekvogel.
Heeft in Tsjechoslowakije en Hongarije gebreed. Pl. 54; blz. 129

167 Kleine en Baltische Mantelmeeuw

Gedeeltelijk trekvogel.
Sommige overzomeren Middellandse Zee. Pl. 54; blz. 130

168 Zilver-, Pontische en geelpootmeeuw

Gedeeltelijk trekvogel.
Overwintert langs kust (enkele binnenland) van geheel Europa behalve waar ijs is. Pl. 54; blz. 130

EEN BEGRIP ONDER VOGELAARS

Al vele jaren is de *Petersons Vogelgids* een betrouwbare en inspirerende bron van kennis voor zowel de beginnende als de meer gevorderde vogelaar.

In deze klassieker worden 526 verschillende soorten beschreven die in Europa geregeld te vinden zijn, waaronder elke vogelsoort die op de Nederlandse lijst voorkomt.

Daarnaast worden als 'dwaalgasten' nog 170 voor Europa zeldzame vogels behandeld. Dat maakt *Petersons Vogelgids van alle Europese vogels* tot een uniek naslagwerk voor iedere vogelliefhebber! Inclusief prachtige kleurenillustraties en verspreidingskaarten.

**KOS
M•S**

NUR 435
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen

WWW.KOSMOSUITGEVERS.NL